

Подходи за изграждане на отбранителните способности в интерес на националната сигурност

Лекция на началника на отбраната генерал Симеон Симеонов на откриването на учебната 2011/2012 година във Военна академия „Г.С.Раковски”
1 септември 2011 г., София

Уважаеми господин министър,
Господа генерали, адмирали и офицери,
Дами и господа,

Позволете ми да поздравя ръководството и академичната общност на Военна академия „Георги Стойков Раковски” с откриването на новата учебна година – 2011-2012. Ще използвам дадената ми възможност за да споделя с вас вижданията на военното ръководство по въпросите, свързани с изграждане на отбранителните способности в интерес на националната сигурност.

Ще насоча вашето внимание върху 3 основни въпроса:

1. Политическа рамка за планиране и изграждане на отбранителните способности.
2. Колективната отбрана (НАТО и ЕС), крайъгълен камък в Отбранителната стратегия на страната.
3. Реализиране на отбранителните способности (текущо участие в мисии и операции).

В съвременната среда на сигурност събитията в една част на света намират бързо отражение в друга, което се изразява във верижно разпространение на негативни явления в световната политика и икономика и оказва дестабилизиращо влияние върху развитието на държавите, включително и върху сигурността и отбраната им. Това налага развитие на способности за адекватно реагиране при неочаквани кризисни ситуации. Нашата страна гради своята сигурност с използването на механизмите на колективната отбрана в НАТО и чрез Общата политика за сигурност и отбрана на Европейския съюз. Това означава споделена отговорност за

сигурността и изисква от нас адекватно участие и използване на механизмите на колективната отбрана. В този контекст усилията ни са насочени към системно изграждане на отбранителни способности, модернизирание на нашите въоръжени сили и тяхното ефективно използване в защита на националните интереси.

Настоящия процес на трансформация на въоръжените сили се базира на споделяната от нашите съюзници от НАТО и ЕС оценка на средата за сигурност в близък, средносрочен и дългосрочен план. В този смисъл в обозримо бъдеще не съществува опасност от мащабен военен конфликт в Европа и пряка военна заплаха срещу суверенитета и териториалната цялост на Република България. Рисковете и заплахите за сигурността ще продължат да бъдат генерирани в нестабилни региони, извън териториите на НАТО и ЕС, което ще налага навременен отговор там, където те възникват, за да не се допусне тяхното разпространение до нашите граници.

Това означава, че приоритет за България е участието в многонационални съвместни и експедиционни операции, заедно със страните от НАТО и ЕС. Затова фокусът на усилията е осигуряването на способности, които са от първостепенна необходимост, с оглед противодействие на асиметричните заплахи и рискове пред сигурността на евроатлантическата зона, част от която сме и ние.

1. Политическа рамка за планиране и изграждане на отбранителните способности.

Реалистична отбранителна политика с балансиран цели, подходи, инструменти и съвременен модел на стратегически мениджмънт, и отчитане на риска от неизпълнение на планове и програми.

Позволете ми да започна с резултатите и изводите от извършеното до настоящия момент.

Резултатите от Прегледа на структурата на въоръжените сили (2010 г.) и утвърдената от Народното събрание (28.10.2010 г.) Бяла книга, определиха политическата рамка за планиране и изграждане на националните отбранителни способности. Тази рамка получи своето развитие и практическа реализация с

изготвените на тази база План за развитие на въоръжените сили, приет от Министерския съвет на 29.12.2010 г. и Инвестиционния план-програма на Министерството на отбраната до 2020 г.

Целта на Прегледа на структурата на въоръжените сили беше реорганизиране и изграждане, в рамките на наличните и прогнозни финансови ресурси на “единен комплект” въоръжени сили. Едновременно с това, въоръжените сили (ВС) се освобождават от способности, които повече няма да бъдат използвани, т.е. – те не допринасят за ефективното изпълнение от ВС на новите задачи.

Водещите принципи и подходи при неговото провеждане бяха:

- практическо прилагане на държавната политика в областта на отбраната, определена в Конституцията, Закона за отбраната и въоръжените сили, международните договори, по които Република България е страна, и програмата на правителството;

- осъществяване на ефективен демократичен и граждански контрол върху въоръжените сили;

- резултатите от Прегледа да не се обвързват със сега съществуващата нормативна база;

- изграждане на един комплект въоръжени сили по стандартите на НАТО;

- параметрите от Актуализирания план за организационно изграждане и развитие на въоръжените сили да бъдат основа за прегледа на структурата на силите и евентуалното редуциране на тяхната численост;

- предложенията за развитие на въоръжените сили да не се базират на сега съществуващите структури;

- способностите и структурите да се обвързват с основните военни задачи, а поддържащите и допълнителни задачи, по които Министерството на отбраната не е водеща организация – да се изпълняват само с използване на вече изградени способности;

- освобождаване на структурите от въоръжените сили от неприсъщи функции.

Направени бяха следните допускания:

- вероятността от военна агресия срещу територията на Република България е минимална. При възникване на такава заплаха, времето за реагиране ще бъде достатъчно, за да бъде организирана адекватна реакция, както и активиране на съюзната система за колективна отбрана;

- приоритет за Република България през следващите години е участието на формирования от въоръжените сили в многонационални операции, извън територията на страната със сравнително голяма продължителност на участие на силите с предвидена ротация;

- ограничени финансови ресурси за отбрана. Финансовите ресурси за отбрана са в рамките на тригодишната бюджетна прогноза на Министерство на финансите;

- приоритизиран дефицит от способности с отчитане на допустимия риск.

Прегледът на структурите се основаваше на процес на планиране, базиран на способности, подходящ за съвременната среда на сигурност, характерна с неясни конкретни заплахи. Съвкупността на потенциалните военни задачи се определят по-скоро от съображенията за сигурност, отколкото от заплахите.

Прилагането на този процес на планиране, фокусиран върху недостига на способности, дава възможност да търсим решение на противоречието между големите изисквания и ограничените ресурси. Освен това, създава пряка връзка със Стратегията за национална сигурност и Националната отбранителна стратегия, като осигурява здрава основа за изграждане на баланса между целите, които сме си поставили и средствата за тяхното постигане.

Новата среда за сигурност и новите предизвикателства изискват и нов подход и нова организационна култура, характерна най-вече с отчитане на риска на всички управленски нива при вземането на решения.

Един от тези нови подходи е свързан с прилагането на процеса Управление на риска (Risk Management). Това е система от дейности, която се стреми да идентифицира слабите места в организацията, да минимизира негативните и да максимизира ползите от позитивните събития и предизвикателства. А това означава, че управлението на риска става ключово условие за постигане целите на организацията.

Отбранителните способности – основен инструмент на отбранителната политика

Планирането и развитието на отбранителните способности е пряко свързано със задачите по защитата на националните интереси и с изпълнение на съюзните и коалиционни ангажменти, а приносът към националната сигурност в мирно време се осъществява с използване на наличните способности. Основен носител на отбранителните способности са въоръжените сили, чието изграждане и развитие се основава на следните принципи: интеграция; достатъчност; приоритетност; съвместимост; адаптивност; модулност на войсковите единици; единство на силите; отчитане на ресурсите; единоначалие и организационна подчиненост; приемственост и последователност; прозрачност.

Отбранителната способност се изразява във възможността за изпълнение на действие/действия за постигане на определена цел/цели или желан краен резултат, при определени условия и в съответствие с приетите стандарти. Всяка способност представлява съвкупност от следните императиви: доктрини и концепции; организационна структура; подготовка; материални средства; личен състав; командване и управление; инфраструктура и оперативна съвместимост.

Придобиването на нови способности или освобождаването от вече съществуващи се осъществява в процеса на отбранително планиране. То включва решения с различен хоризонт и цикличност, които в своята съвкупност осигуряват всеобхватност, гъвкавост и своевременно реагиране на промените в средата на сигурност и се основава на подход, базиран на способности. Националното отбранително планиране се съгласува с процеса на отбранително планиране на НАТО и на този в ЕС.

Нивото на амбиция по отделните мисии на въоръжените ни сили, формулирано от политическото ръководство, наложи да бъде разработен каталог с оперативни способности, структурирани в следните основни области: навременна наличност на силите; ефективно разузнаване; ефективно въздействие; развърщане

и мобилност; командване, управление и комуникации; логистично осигуряване; оцеляване и защита на силите.

Преодоляването на недостига от способности изисква приоритизиране на утвърдените липси от способности на въоръжените сили. При този процес се установяват приоритети, които да насочват вземането на решения по отношение на това – кои от липсващите или недостигащи способности следва да получат необходимото осигуряване с финансови и други ресурси. В резултат на това беше изготвен „Приоритизиран списък за необходимите способности”. След неговото утвърждаване бяха разработени варианти, с които дадена способност може да бъде изградена или доразвита.

Решението за изпълнение на утвърдените варианти за преодоляване на липсите от способности се реализира в „План за развитие на Въоръжените сили на Република България”. Той е основният продукт от фазата планиране и предостави информация относно: промените в структурата на силите и личния състав; инфраструктурните проекти; проектите за модернизация, доставките от въоръжение, техника, оборудване и екипировка, извеждането на излишни материални средства.

На базата на извършените анализи и разчети за неутрализиране на критичния недостиг от способности беше разработен Инвестиционния план-програма до 2020 г., който е конкретен резултат от последователната отбранителна политика на Министерството на отбраната, относно възприетите от политическото ръководство подходи за развитие на отбранителните способности на страната.

Основните проекти в този план-програма са следните:

- Изграждане на Батальонна бойна група (ББГ) от състава на механизирани бригада;
- Модернизация на фрегати клас Е-71 (модернизация на противокорабен ракетен комплекс);
- Придобиване на нов тип основен боен самолет и осигуряване на интегрирана логистична поддръжка;
- Осигуряване на летателна годност на самолети МиГ-29;

- Интегрирана логистична поддръжка на вертолетите „Кугър” и „Пантер”;
- Модернизация на навигационните системи на кораби от ВМС;
- Придобиване на модул за комуникационно-информационна поддръжка (КИП) на контингент;
- Придобиване на наземен терминал по програмата на НАТО за съюзно земно наблюдение (Alliance Ground Surveillance - AGS);
- Развитие на технически системи за водене на стратегическо разузнаване;
- Доизграждаме на Силите за специални операции (ССО);
- Изграждане на Съвместен оперативен център (СОЦ) на Съвместното командване на силите;
- Проект „Кибернетична защита”;
- Развитие на АИС на МО, БА, оперативните и тактическите щабове.

2. Колективната отбрана (НАТО и ЕС), крайъгълен камък в Отбранителната стратегия на страната.

Отбраната на страната се планира, подготвя и осъществява в рамките и с прилагане на механизмите на колективната отбрана на НАТО и общата политика за сигурност и отбрана на ЕС с ефективно използване на националните отбранителни способности, включващи военните и невоенните способности на страната.

Приоритет на отбраната – мисиите на въоръжените сили и произтичащите от тях задачи

Ролята на въоръжените сили е да допринасят за защитата на националните интереси, гарантиране на териториалната цялост, независимостта и сигурността на страната, заедно с войските на съюзниците да възпират противостоящите сили и да постигат победа, да допринасят за задържане на заплахите далеч от границите на страната и за запазване на международния мир и сигурност.

Позволете ми накратко да припомня мисиите на въоръжените сили и най-важните задачи, произтичащи от тях:

- Мисия **Отбрана** – обхваща задачите, свързани с гарантирането на националния суверенитет и независимост, защита на териториалната цялост на страната и на страните-членки на НАТО в условията на чл. 5 от Северноатлантическия договор.

- Мисия **Подкрепа на международния мир и сигурност** – включва изпълнение на международни и коалиционни ангажименти за участие в операции на НАТО и Европейския съюз в отговор на кризи, предотвратяване на конфликти, за борба с тероризма, участие в мисии на ООН, Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа – ОССЕ и други коалиционни формати, дейности по контрол на въоръженията, неразпространение на оръжия за масово унищожение, техните носители и материалите за тяхното производство, международно военно сътрудничество, предоставяне на хуманитарна помощ, укрепване на доверието и сигурността.

- Мисия **Принос към националната сигурност в мирно време** – включва поддържане на способности за ранно предупреждение за потенциални рискове и заплахи; дейности по контрола на въздушното и морското пространство; операции по съдържане и неутрализиране на терористични групи; защита на стратегически обекти; защита и подпомагане на населението при природни бедствия, аварии и екологични катастрофи; неутрализиране на невзривени боеприпаси; оказване на хуманитарна помощ; съдействие за контрола на миграцията; спасителни и евакуационни дейности; помощ, при необходимост, на други държавни органи, организации и органи на местното самоуправление и местната администрация за предотвратяване и преодоляване на последствията от терористични атаки, природни бедствия, екологични и индустриални катастрофи и опасно разпространение на инфекциозни заболявания.

Единен комплект сили и средства

Желаната крайна цел е да бъдат изградени, в рамките на наличните и прогнозни финансови ресурси, “единен комплект” оперативно съвместими въоръжени сили, способни да решават както национални задачи, така и да допринасят за ефективното ни участие в колективната отбрана. Тези сили трябва да бъдат способни, заедно със силите на нашите съюзници, да побеждават противника във всеки един потенциален конфликт.

Развивайки оперативните си способности, въоръжените сили изграждат формирования: маневрени и експедиционни по характер и структура; способни да изпълняват задачи в широк спектър от операции; осигурени със съвременно технологично оборудване; поддържани от интегрирана логистика; способни да действат в мрежова среда; бързо преминаващи от едно функционално състояние в друго; оперативно съвместими със съюзните войски и сили; способни да взаимодействат с гражданските власти и неправителствени организации; с високо подготвен професионален личен състав.

В съответствие с мисиите и задачите и поетите политически ангажименти за предоставяне на сили и средства за целите на колективната отбрана, във функционално отношение Въоръжените сили на Република България изграждат в рамките на единния комплект Сили за развърщане и Сили за отбрана. В зависимост от степента на готовност те се подразделят на сили с висока степен на готовност и сили с по-ниска степен на готовност според тяхното предназначение, задачи и мястото им в общата структура на войските и силите. Част от формированията с висока степен на готовност формират Силите за незабавно действие, чийто състав се определя ежегодно със заповеди на министъра на отбраната.

Хармонизиране на процеса на планиране на способности за националната отбрана с този в НАТО и ЕС

Изграждането на въоръжените сили като един от основните инструменти на политиката за сигурност е процес, изискващ непрекъснато отчитане на динамиката на развитие на факторите, влияещи върху средата на сигурност, новите тенденции, необходимостта от развитие на нови способности, търсене на баланс между

изразходвани ресурси и постигнати резултати. Този процес се провежда в съответствие с протичащите процеси на трансформация в НАТО и сектора за сигурност на Европейския съюз. В този смисъл България, в ролята си на член и на двете организации, полага и ще продължи да полага усилия за изпълнение на поетите ангажименти.

Идеята на генералния секретар на НАТО Андерс Фог Расмусен за „интелигентната отбрана” (smart defense), лансирана на тазгодишната конференция по сигурността в Мюнхен, тепърва ще бъде дискутирана в академичните среди и сред гражданското общество. На всички нас, които работим за постигане на оптимално отношение между изграждането на способности и наличните ресурси се пада задължението не само да мислим по нея, но най-вече да я реализираме на практика. Генералният секретар вече отправи предизвикателството към нашето мислене, като директно постави въпроса „по какъв начин НАТО може да помогне на държавите в изграждането на по-голяма сигурност с по-малко ресурси, но с повече координация и съгласуваност.” Това привидно е неразрешимо противоречие, но е същността на виждането за „интелигентната отбрана”. Да изградим такава отбрана или, по друг начин казано, да постигнем по-добри резултати с по-малко финанси, значи най-напред да имаме върната стратегическа визия. Тази визия предполага да излезем от шаблона на досегашните ни схващания и да сме готови да търсим нови решения, да вървим по пътища, които досега не сме и предполагали, че съществуват и могат да бъдат реализирани. За да стане това, обаче, най-напред трябва да проявим интелигентност в мисленето си.

В Европа като трайна тенденция, се очертава изграждането на общо политическо, икономическо, социално, отбранително и правно пространство. За това допринасят европейската и евроатлантическа интеграция, активното двустранно и многостранно сътрудничество в областта на отбраната, вътрешната сигурност и правозащитната дейност, усъвършенстваните механизми за контрол върху въоръженията. Засили се ролята на ЕС за укрепване на доверието и сигурността извън територията на съюза. Лисабонският договор осигурява на ЕС необходимата правна рамка и инструменти за реализиране на европейските политики, включително в областта на общата политика за сигурност и отбрана.

При изграждане на съвременна и ефективна система за отбрана, приоритетно се развиват способностите за колективна отбрана и участие в експедиционни операции в рамките на единен балансиран комплект сили. Това са въоръжени сили, които са развърнати по единен щат за мирно време и при кризи, подготвят се по единни програми, използват единни оперативни процедури и методики и единни доктрини, за което ще се заделят необходимите ресурси.

Колективната отбрана на НАТО е надеждно средство за защита и въоръжените сили се подготвят за изпълнение на конституционните си задължения в този контекст. От своя страна Република България поема своя дял от отговорностите за сигурността и отбраната на съюзниците и за защита и реализиране на общите интереси в областта на сигурността в ЕС и в НАТО. Това се реализира чрез участието на страната ни в процеса на планиране на отбраната в НАТО и планирането на способности в ЕС.*

Способностите за постигане на нивото на амбиция на Алианса се изграждат чрез изпълнението на адресираните към страните-членки Национални цели (National Targets), които замениха досега използваните като терминология Цели на въоръжените сили (ЦВС). Страната ни в момента изпълнява ЦВС от пакет 2008. Те включват 47 бр. цели и тяхното изпълнение осигурява подготовката на 39 бр. формирования за участие в колективната отбрана.

Като принос към общата политика за сигурност и отбрана на ЕС страната ни подготвя 8 формирования.

За осигуряване на нови способности, свързани с голям разход на ресурси, страната ни участва в многонационални инициативи. Такъв пример е подписаният Меморандум за разбирателство по програмата на НАТО за придобиване на способност за стратегически въздушен транспорт (Strategic Airlift Capability-SAC), съгласно който за 2011 г. на страната ни са осигурени 65 летателни часа на транспортен самолет C17.

Друга инициатива в тази насока е участието на Република България в програмата за Съюзно земно наблюдение (Allied Ground Surveillance-AGS).

Следва да се спомене и прилагането на новия подход при изграждането на способности, така наречената многонационална инициатива за изграждане на способности. Тя е пряко свързана с икономическата криза и има за цел да намали разходите на страните за изграждане и поддържане на нови ресурсоемки способности чрез прилагане на многонационалния подход.

Подобен подход се развива в ЕС - инициативата за създаване на набор от способности и тяхното споделяне (Pooling and sharing).

3. Реализиране на отбранителните способности (Текущо участие в мисии и операции).

Активната външна политика на Република България в областта на сигурността и отбраната през последните години намира конкретен израз в участието ни в мисии и операции зад граница – участие, с което осъществяваме своите задължения и отговорности към европейската и евроатлантическата общност. Същевременно държавните граници отдавна престанаха да бъдат “фронтони линии”, а нашата сигурност все повече зависи от приноса ни към процесите на превенция и разрешаване на конфликти и кризи в други точки по света. Освен като принос към укрепването на мира и сигурността в кризисни райони, участието ни в операции зад граница се разглежда и като катализатор на трансформационните процеси във въоръжените сили.

Поуките от практиката, придобити в реалните операции, са важна база за изграждане и доусъвършенстване на способностите и техните носители и усъвършенстване на формите и способите за тяхното оперативно използване.

Към момента около 760 български военнослужещи дават своя принос в единните усилия на съюзни и коалиционни партньори в Афганистан, Ирак, Босна и Херцеговина, Косово и други както следва:

В операции на НАТО

В Афганистан (ISAF) – около 610 военнослужещи (национален елемент, щабни офицери, охранителна рота в Кандахар, рота за действие в зоната за отбрана на летище Кабул, отделение „Военна полиция”, медицински екипи в Херат, Кандахар и Кабул, група за разузнаване, четири Оперативни групи за обучение и връзка (OMLT) в Кабул и Кандахар и инструктори в състава на Екип старши съветници в Регионален тренировъчен център Кандахар).

Участието в приоритетната за НАТО операция в Афганистан ще остане и основния български приоритет през следващите години. Нивото на участие ще бъде съобразно с приетата от лидерите на НАТО стратегия за изтегляне от Афганистан, която предвижда постепенно прехвърляне на отговорността за сигурността на Афганистанските сили за сигурност до края на 2014 г.

В Косово (KFOR) – общо 10 военнослужещи (HUMINT групи и щабни офицери в щаба на KFOR.)

Операция “Unified Protector” (Либия) – Република България участва в операцията по налагане на оръжейното ембарго по море с един кораб – фрегатата „Дръзки” с включена група за специални операции на борда и общо 160 военнослужещи за периода от 01 до 31 май 2011 г. В настоящия момент, след продължаване на операцията с нов 90-дневен период и в отговор на потребностите на командващия на операцията за осигуряване на критични за управлението способности беше взето решение за участието на страната с 5 щабни офицери.

В Тренировъчната мисия на НАТО в Ирак (NTM-I) – участваме с двама военнослужещи. Северноатлантическият съвет взе решение за продължаване изпълнението на задачите от NTM-I до края на 2013 г.

Операция на НАТО „OCEAN SHIELD” за борба с морското пиратство в акваторията около Сомалия. България участва с един военнослужещ в Щаба на постоянната военноморска група за времето на участието на страната ни в операцията на НАТО „OCEAN SHIELD”.

Общо в операции на НАТО – около 630 военнослужещи.

В мисии и операции на ЕС

Във военната операция на ЕС в Босна и Херцеговина участват около 110 военнослужещи (национален елемент, лекопехотна рота и офицери в щаба на операцията).

В операцията по борба с пиратството край бреговете на Сомалия – АТАЛАНТА – участваме с един военнослужещ в оперативния щаб в Нортууд, Англия.

В гражданската мисия за наблюдение на ЕС в Грузия - участваме с 12 военнослужещи.

Общо в операции на ЕС – около 120 военнослужещи.

През 2012 г. участието ни в операции зад граница ще бъде съобразено с външнополитическите приоритети на страната, характера на операциите и тяхната степен на значимост в рамките на общата политика на НАТО, ЕС или коалиция, потребностите на съюзните и коалиционни партньори, оперативните способности и ресурсните възможности.

Уважаеми господин министър,
Господа генерали, адмирали и офицери,
Дами и господа,

В края на лекцията, бих искал да подчертая, че като член на НАТО и ЕС, Република България притежава уникални възможности за развитие в сферата на сигурността и отбраната, но същевременно, сме изправени пред отговорността да изградим съвременни и модерни въоръжени сили и да утвърдим страната ни като източник на сигурност.

Развитието на ключови военни способности като част от трансформацията на ВС ще осигури адекватното участие на сили и средства в операции по управление на кризи в рамките на нивата на амбиции на НАТО и ЕС, операциите по гарантиране на въздушния и морски суверенитет на страната и при ликвидиране на последствията при бедствия и аварии.

Позволете ми още веднъж да благодаря на всички вас за неуморния труд, който полагате в тези деликатни времена на динамични промени.

На добър час през новата учебна година!

Благодаря за вниманието!